

стратегии гражданского единства и межнационального согласия / Аствацатурова М., Бабін І., Маркелов О. [Електронний ресурс] // Северный Кавказ: проблемы и политика. – Режим доступу: <http://valerytishkov.ru/engine/documents/document1193.pdf> **12.** Кожемякина В.А. Словарь социолінгвістических терминов / Кожемякина В.А., Колесник Н.Г., Крючкова Т.Б. [Електронний ресурс] // Национальная социологическая энциклопедия. – Режим доступу: <http://voluntary.ru/dictionary/981>. **13.** Національно-державне будівництво: концептуальні підходи, сучасна наукова література / [за ред. Ю. І. Римаренка]. – К.: Довіра, 1999. – С. 358. **14.** Луцишин Г. Етнополітичний вимір національної консолідації України / Г. Луцишин // Гілея: науковий вісник: зб. наук. пр. Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, УАН. – 2011. – Вип. 46. – С. 619. **15.** Bromley J. The Theory of Ethnos and Ethnic Process in Soviet Social Sciences / J. Bromley, V. Kozlov // Comparative Studies in Society and History. – 1989. – № 31(3). – Р. 434. **16.** Денисова Г. Этносоциология: [учеб. пособие для студентов ун-тов и пед. вузов] / Г. Денисова, М. Радовель. — Ростов-н/Д: Изд-во ООО «ЦВВР», 2000. — С. 83. **17.** Платонов Ю. Народы мира в зеркале геополитики (структура, динамика, поведение) [учеб. пособие] / Платонов Ю. – Спб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2000. – С. 56.

УДК 323.2

О. М. ЧИЖОВА

ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ТА ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ОСНОВНИЙ НАПРЯМ ПОЛІТИЧНОГО ПРАГМАТИЗМУ

Розглядаються питання формування стратегічних цілей і інтересів, що визначаються згідно з обраним курсом розвитку держави на тривалий період. Показано, що стратегічні інтереси держави є конкретизацією її життєвих інтересів у певних історичних умовах, а стратегічні цілі та інтереси є імперативом для структур виконавчої влади.

Ключові слова: держава, інтерес, плюралізм, прагматизм, стратегія.

Чижова Е.М. Определение стратегических целей и интересов украинского общества как основное направление политического прагматизма

Рассматриваются вопросы стратегических целей и интересов, которые определяются в соответствии с избранным курсом жизни и развития государства на длительный период. Показано, что стратегические интересы государства являются конкретизацией его жизненных интересов в определенных исторических условиях, стратегические цели и интересы – императивом для структур исполнительной власти.

Ключевые слова: государство, интерес, плюрализм, стратегия, цель.

Chyzhova Olena. The definition of strategic goals and interest of the Ukrainian society as the main direction of political pragmatism actions

In the article the issues of strategic goals and interests, which are defined according to the chosen state course of life and development over long time, are considered. Strategic interests of state are specification of its vital interests in the certain historical circumstance. Strategic goals and interests are the imperative for structure of executive power.

Key words: state, interest, pluralism, strategy, goal.

© ЧИЖОВА Олена Михайлівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри методики викладання соціально-гуманітарних дисциплін Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Визначення стратегічних цілей та інтересів українського суспільства є актуальною проблемою, що може бути змінена в процесі розвитку української держави під впливом дії політичного прагматизму.

Сфера інтересів тісно пов'язана з механізмом дії політичного прагматизму в напрямку самозбереження держави, створення сприятливих умов цивілізованого розвитку українського суспільства, а звідси відбувається усвідомлення національних інтересів та з'ясування стратегічних цілей.

Сьогодні з політичним прагматизмом асоціюється багато стратегічних цілей, інтересів, ідеалів, цінностей – індивідуальні свободи, толерантність, плюралізм, справедливість, гласність. На цьому ґрунті усвідомлюються власні інтререси та відбувається визначення стратегічних цілей.

Можна з'ясувати три рівні виявлення стратегічних цілей та інтересів за ступенем їх важливості та впливу на державну прагматичну політику: життєвий, тактичний, стратегічний.

Всі ці рівні взаємопов'язані та прагматично орієнтовані. Так, життєвий рівень – рівень життєвих інтересів, без реалізації яких неможливе існування держави і які формуються протягом розвитку її історії. Слід підкреслити, що держава зацікавлена в збереженні державності, в проникненні та формуванні економічного, політичного, культурного простору з метою прагматичного поширення впливу та взаємодії добробуту всіх людей з правами та інтересами всієї нації.

Тактичні інтереси мають досить обмежений короткотривалий характер, слугують реалізації стратегічних цілей. Цим інтересам можуть загрозувати дії виконавчої влади під впливом політичного прагматизму.

Стратегічні інтереси виступають гнучким напрямом формування системи державної безпеки. Важливим стратегічним інтересом України є досягнення цілей європейської інтеграції держави, але відсутність чіткої стратегії у здійсненні цієї цілі гальмує просування української держави до стратегічної мети.

Прагматичний взаємозв'язок життєвих інтересів, а також стратегічних простежується в тому, що якщо існує загроза стратегічним інтересам, то виникає і загроза нормальному розвитку країни та її життєвим інтересам.

Слід підкреслити, що помилки при досягненні та визначенні стратегічних цілей можуть привести до небезпечних ситуацій. Так, досить часто тактичні інтереси видаються за стратегічні або навпаки. Таким чином, прагматичне стратегічне мислення потребує в рамках національних інтересів визначення стратегічних цілей, під впливом яких різні політичні сили в Україні визначають та реалізують інтереси нації.

Загальнолюдські цінності: свобода, справедливість, рівень життя, гарантована праця, соціальна захищеність сприяють формуванню досягнення стратегічно-прагматичних цілей – певної політичної мети, що допомагає реалізувати життєві інтереси всього українського народу.

Сьогодні у суспільній думці з прагматизмом асоціюється політичне життя, яке маючи часовий вимір, встановлює стратегічний контроль над часом, над минулим, сучасним, майбутнім.

Головним мотивом прагматичної стратегії держави виступає власний контроль за певним простором. Так, в різних сферах українського життя власну модель бачення реальності кожна політична сила намагається отримати в процесі контролю над своєю частиною соціально-політичного простору та вважає, що тільки її точка зору вірна і прагматично обґрунтована.

Згідно з політичним прагматизмом, визначальним у соціально-політичній діяльності виступають активні дії сучасного покоління, а минуле, керуючись прагматизацією політичних рішень, посилює стратегічні цілі та інтереси україн-

ського народу. При цьому майбутнє сприяє здійсненню стратегічних цілей, а також інтересів.

Контроль над майбутнім означає формування стратегії розвитку держави, а також консолідацію більшості соціально-політичних сил навколо державної ідеї з метою визначення головних стратегічних цілей. На цьому ґрунті відбувається також усвідомлення власних інтересів, що є сьогодні актуальним, а тому метою даної статті слід вважати визначення стратегічних цілей та інтересів української нації. Сфера національних інтересів тісно пов'язана з дією механізмів розвитку інтересів української нації, розвиток якої неможливий без розвитку матеріальної і духовної культури. Отже, провідною домінуючою стратегією дії політичного прагматизму є визначення національних інтересів шляхом виявлення волі народу безпосередньо або через інститути державної влади, що сповідають стратегічні інтереси, які умовно науковці об'єднують в категорію «національний стратегічний інтерес». Взаємозалежність всіх сфер людської діяльності: політичної, економічної, соціальної, національної і різних видів прагматизму (політичного, економічного, соціального, національного), в українській державі впливає на формування загальнонаціональних інтересів.

При цьому різні політичні сили в державі зі своїми стратегічними цілями та інтересами формують уявлення про долю нації, визначають пріоритети у сфері національних інтересів, але жодна політична сила не може реалізувати свої стратегічні інтереси та втримати владу, якщо її державна політика суперечить інтересам нації.

Сьогодні, коли національні інтереси мають цільовий, стратегічний характер, відбувається консолідація суспільства довкола загальнолюдських цінностей в українській державі: добробут, розвиток, виживання та інше. Спроможність держави керуватися багатьма чинниками для досягнення стратегічної політичної мети сприяє підвищенню ефективності діяльності держави на зовнішній арені. Політичний прагматизм відіграє велику роль у формуванні стратегічних цілей та інтересів, необхідних для їх реалізації у міжнародних відносинах. Отже, стратегічні цілі, під впливом політичного прагматизму, спираються на реальні сили, можливості, ціннісні системи, а також ідеології.

Відсутність зваженої зовнішньополітичної стратегії в налагодженні міжнародних відносин, що мала гармонізувати інтереси в державі і спрямувати їх на виконання стратегічних завдань виживання і розвитку, спричиняє непослідовність та слабкий рівень прозорості під час прийняття конкретних рішень у відносинах з іншими державами¹.

Сьогодні в суспільно-політичному житті України домінують прагматичні процеси, пов'язані з боротьбою різних політичних сил та угруповань, у передвиборних змаганнях яких стратегічна ідеологія та прагматичні інтереси поступаються авторитетові і харизмі провідних політиків. Однак, політичні програми різних партій та блоків мало різняться між собою, істотніше те, що в політичній боротьбі або з приходом до влади різні політичні сили мало користуються власними, прагматичними, програмними настановами, поступаючись довгостроковими, стратегічними інтересами, цілями, тактичним ситуативним інтересам. Це позначається на довірі населення до самих політиків, а політичне життя країни редукується до їх міжособистих стосунків².

Стратегія політичного мислення і політична практика в українському соціумі досі базується на радянському менталітеті і не відповідає інтересам української нації.

Потужний імпульс народних мас так і не спонукав політичну еліту до якісно нових способів державного стратегічного мислення і поведінки у виході з політичної кризи.

В українському суспільстві відчувається голод на справжні ідеї, національні та міжнародні, внутрішньо- й зовнішньополітичні, соціально-економічні та гуманітарні, такі, розробка і втілення яких неможливі інакше, як на засадах зваженого і поміркованого аналізу сучасного стану країни і визначення загальних прагматично-стратегічних цілей, цілей її подальшого розвитку³.

Суспільство з внутрішніми суперечностями і різним уявленням про геополітичне майбутнє країни, потребує консолідуючої стратегії розвитку нації у складному міжнародному середовищі. Нині необхідна мобілізація суспільного інтелекту, особливо його стратегічне мислення. І тут велику роль починає відігравати стратегічний політичний прагматизм, що діє в напрямку формування стратегічних цілей та інтересів.

Стратегію визначають та здійснюють певні суб'єкти дії, яким протистоять, або інші співмірні суб'єкти (як під час збройного конфлікту), або певні об'єктивні комплекси умов та обставин, які потрібно подолати, щоб досягнути бажаного результату.

Розробка стратегії потребує стратегічного мислення як особливого типу прагматичної розумової діяльності, поєднує аналіз наявної ситуації та можливостей її розвитку з прогнозуванням, проектуванням, прагматизацією майбутнього згідно з визначеними цілями та наявними ресурсами. Прагматичне мислення є різновидом стратегічних цілей, комплексних інтересів, яким притаманний цілісний, системний характер. На відміну від наукового мислення цілісність визначається не лише предметом та способом дій, методом, а й метою, загальним задумом, проектом, тобто орієнтоване на загальне стратегічне уявлення про бажане, якого потрібно досягти.

Відповідно до цього стратегічне мислення виступає в трьох рівнях: стратегічний аналіз, стратегічний проект, стратегічна дія.

Стратегічне мислення визначається політичною волею, стратегічним аналізом реальності, принципом відповідності мети і засобів, багатоваріантністю, цілісністю, послідовністю, прагматичністю, спрямованістю.

Політичний прагматизм, як розробка стратегії розвитку суспільства, є своєрідним плануванням історії і прогнозуванням, а організоване й національно свідоме суспільство має власну волю для втілення тих рішень, що визначені його цілями, інтересами, розумом. Держава планує своє майбутнє з огляду на реальну стратегічну ситуацію, усвідомлюючи власні прагматичні інтереси. Слід підкреслити, що відсутність політичної волі є перешкодою у динамічному і стабільному розвитку держави і суспільства.

Стратегічні інтереси, стратегічний аналіз реальності дають змогу з'ясувати реальну дійсність та можливості складання і здійснення стратегічно-прагматичного плану, виявити тенденції, динаміку й перспективи розвитку української держави, а також явища, чинники та умови, що прискорюють або уповільнюють рух до визначених стратегічних цілей. На підставі цього можна розробити стратегію реалізації власних інтересів та варіанти впливу на розвиток ситуації в бажаному напрямі.

Згідно з окресленими загальними стратегічними цілями можуть бути визначені засоби, що слугують досягненню цілей з найменшими витратами і найбільшою ефективністю, що завжди пов'язані з цілями, інтересами і не можуть суперечити одне одному. Методологія стратегічного мислення визначає логіку загального руху до стратегічної цілі, зв'язок різних інтересів, а також дає можливість контролювати узгодженість досягнення різних цілей, оцінювати їх ефективність під впливом дії політичного прагматизму.

Ефективність жодної стратегії неможливо передбачити абсолютно, вона стає остаточно визначеною лише коли реалізується в реальному житті. Оптимально-стратегічною є така ціль, що передбачає прийняття таких рішень, які відіграють важливу роль у кількох стратегічних напрямках. На цьому етапі необхідна гармонізація варіантів, їх узгодження, співвідношення стратегій у ціннісному аспекті. А, коли одну із стратегічних ліній буде визначено як провідну, а іншу – як другорядну їх запровадження буде залежати від того, як втілиться в життя домінуюча стратегія⁴.

Підкреслимо, що орієнтація на кінцеву стратегічну ціль, а також взаємоузгодженість варіантів стратегій визначають таку якість стратегічного мислення, як цілісність. Будь-яка стратегія має бути концептуально, прагматично окресленою і щодо початкових умов здійснення, і з точки зору кінцевого результату⁵.

Концептуальне усвідомлення стратегічних інтересів дає змогу окреслити напрями руху, в яких таке усвідомлення стає можливим і необхідним. Головною методологічною передумовою цього процесу є логіка і послідовність, що свідчить про особливе значення волі суб'єкта під час здійснення стратегічних намірів.

Конкретну логіку поведінки держави-суб'єкта щодо власного суспільства та інших держав протягом певного проміжку часу називають її політикою⁶.

Політика враховує всі чинники, що впливають на спосіб поведінки суб'єкта, тобто визначають його зовнішні орієнтації, зумовлюють певні політичні рішення, тобто йдеться про чинники, що визначають логіку поведінки держави як суб'єкта політичного життя, яка зумовлена можливостями країни, її національними стратегічними інтересами та цілями, які вона ставить у взаєминах з іншими державами та щодо прагматичних інтересів свого розвитку. Однак, логіка дії спрямована на отримання певних переваг та впливів у політичному просторі згідно з стратегічними інтересами та цілями держави-суб'єкта. Наприклад, спроможність та вміння держави захищати власні інтереси у відносинах з іншими державами та їх угрупованнями є головним змістом зовнішньополітичної діяльності⁷, а логіка спілкування між державами орієнтована на досягнення взаєморозуміння різних суб'єктів, отримання інформації про наміри інших, визначення спільних цілей та дій, узгодження стратегій поведінки різних суб'єктів та залагодження конфліктних ситуацій.

Таким чином, логіка реальності визначення стратегічних цілей та інтересів побудована на відповідному розумінні та оцінці вагомості реальних чинників, що впливають на засоби дії та спілкування. В окресленому понятійному полі йдеться про побудову соціально-політичної реальності.

Отже, у світі соціально-політичних відносин діють суб'єкти наділені свідомістю, пам'яттю, розумом, що приймають стратегічні рішення та мають можливість встановлювати правила поведінки у взаєминах, тобто мають певну свободу під час організації порядку реальності в політичному просторі.

Політичний простір – це особливий порядок, що фіксує реальні взаємини різних суб'єктів та їх ставлення до суспільства загалом під кутом зору дії політичного прагматизму. Соціально-політичний простір є ціннісно акцентованим залежно від загальної системи орієнтацій у світі, від того, в чому суб'єкт вбачає свої інтереси та які стратегічні напрями їх реалізації у зовнішньому світі.

Зовнішній політичний простір побудований як взаємодія країни-суб'єкта щодо реалізації власних інтересів і можливостей, інтересів інших суб'єктів міжнародного життя. Наш час ми визнаємо як трансформаційний, перехідний, отже, маємо боротьбу різних векторів, які прагнуть визначити своє майбутнє.

Історія має свій модус реальності- усе те, що зберігає колективна пам'ять, але що безпосередньо не впливає на стан речей у сучасному світі. Сучасність ствер-

джує свою реальність як безумовна значущість для життя в сучасному українському суспільстві, вона вимальовується з найбільшою чіткістю як дійсність, реалізація стратегії на сучасному етапі, а минуле – це звернення дійсності до пам'яті, історичного досвіду для обґрунтування певних стратегічних рішень, а також політики української держави.

Суб'єктом політики є певна концентрація політичної, економічної, духовної могутності, що сформована волею, ідентифікує себе як активну силу, має свої особливі інтереси, систему цінностей, ідеологію, яка послідовно й цілеспрямовано здійснює довгострокову стратегію встановлення власного контролю над соціально-політичним простором в напрямку визначення стратегічних цілей і інтересів української держави.

1. Демидов А.И. Основы политологии / А.И. Демидов, А.А. Федосеева. – М.: Высшая школа, 1995. – С. 272. 2. Звіт Соціально-економічного відділу науково дослідницького центру Розумкова, 2007 р. 3. Шевчук П.І. Соціальна політика / Шевчук П.І. – Львів: Світ, 2003. – С. 400. 4. Дікон Б. Глобальна соціальна політика / Дікон Б. / [пер. з англ.]. – К., 1999. – С. 346. 5. Гаджиев К. Введение в политическую науку / Гаджиев К. – К.: Логос, 1997. – С. 352. 6. Городяненко В.Г. Социология: підручник / Городяненко В.Г. – К., 2003. – С.13. 7. Шляхтун П.П. Политология / Шляхтун П.П. – К.: Либідь, 2002. – С. 423.

УДК 323.2

О. П. МОСКАЛЕНКО

КОМПРОМІС ТА ЙОГО РІЗНОВИДИ

Розглядається сутність компромісу. Простежується взаємозв'язок компромісу і консенсусу. Автор підкреслює, що одна з головних вимог політичного компромісу – забезпечення неможливості ухилитися від його умов і право на критику таких відхилень. Головними умовами є визнання, що протилежна сторона має рацію з певного питання.

Ключові слова: згода, компроміс, консенсус, конфлікт.

Москаленко О.П. Компромисс и его разновидности

Рассматривается сущность компромисса. Прослеживается взаимосвязь компромисса и консенсуса. Автор подчеркивает, что одно из основных требований политического компромисса – обеспечение невозможности уклоняться от его условий и право на критику таких отклонений. Основными условиями есть признание правоты противоположной стороны по определенной проблеме, вопросу.

Ключевые слова: компромисс, консенсус, конфликт.

Moskalenko Olga. Compromise and its varieties.

In the article the essence of compromise is considered. The interrelation between compromise and consensus is analyzed. The author states, that the main requirement of political compromise – impossibility to avoid its conditions and right to criticize such deviations.

Key word: agreement, compromise, consensus, conflict.

Компроміс – (лат. compromissum – угода) – свідомо укладена політична угода між протилежними політичними силами (партіями, організаціями, державами), що виражають інтереси різних шарів і груп суспільства¹, а консенсус – згода між

© МОСКАЛЕНКО Ольга Петрівна – старший викладач кафедри глобалістики, політології та міжнародних комунікацій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»